

(šaljivka.)

*Nekoč so živeli ljudje:
imeli so volčje zobe,
oči kakor dvoje lun,
nos dolg kakor jastrebov kljun.*

*Najrajši so jedli koprive,
kot buča velike slide
in trnje in pesek; mesó
pa v slast jim posebno je šlo.*

*Ko vse so podgane in miši
in mačke pohrustali v hiši,
drug drugega so se lotili —
sto let so tako se mastili.*

*Nazadnje od naroda vsega
ostal le še stari je Grega.
Nekoč še on h kotlu je sedel —
in samega sebe pojedel...*

Strah je votel.

V graščini Zagorica je začelo strašiti. Ponoči je odpiralo vrata, je škripalo z zobmi in premetavalo stole. Graščak se je preselil v mesto; posle, ki so še ostali, je metalo toliko časa iz postelje, da so zapustili grad. Iz vasi pod gradom so videli ljudje ponoči luči, ki so plesale po oknih in po strehi. Marsikateri predrzni človek je poskusil, da bi se nastanil v gradu, pa je ubežal že prvo noč ali pa ga sploh ni bilo več na spregled.

Tako je bilo, ko se je neki dan zlomilo poštnemu vozu kolo, in je hotel prenočiti imeniten gospod s svojim slugo v gradu.

V vasi ni bilo prostora. Radi sejma sv. Mihaela je bila edina vaška krčma prepolna, po drugih hišah pa ni bilo primerne stanovanja. Gospod je rekel: »Me bodo že prenočili v gradu, saj sem v daljnem svaštvu z graščakom.

»Iz gradu pa ne pridete z zdravimi kostmi, če pridete sploh še kdaj nazaj,« je trdil in branil gostilničar in za njim vsi sejmarji in vaščani. Toda gospod je hotel lepo sobo, dobro posteljo in se ni bal strahov. Pokazal je dva nabasana samokresa in se napotil v slugo v grad.

Ključke od sob sta dobila pri nekdanjem kastelanu ob koncu vasi. Tudi ta je prosil, da bi gospod ne hodil v pogubo.

Gospod in sluga poiščeta najboljšo sobo v zapuščenem gradu, sluga pripravi gospodu posteljo in postelje sebi na klopi ob peči. Gospod postavi samokresa na mizo, dve sveči gorita. Tako čakata s slugo na strah.

Udari polnoč, odbije dvanajst. Kar se odpro vrata v steni in pošastna prikazen z mahajočim gorečim jezikom prihaja... Sluga skoči — in ni ga več... Prikazen se bliža mizi in grmi: »Jaz sem gospodar tega gradu. Kdo si ti, ki se drzneš v mojo posest?«

Gospoda je spreletela zona. Vendar naperi oba samokresa v prikazen in pravi: »Sorodnik sem pravega lastnika, ti pa povej, kdo ti je dal pravico, da tod strašiš?«

Ta možakar z onega sveta je bil kaj čuden. Videlo se je, da mu ne diši smodnik. Obrnil se je sicer počasi, toda vendar, in hotel smukniti skozi vrata v steni, gospod pa za njim. Prikazen stopa po dolgem hodniku, gospod za njo. Prikazen zavije okoli vogala, gospod za njo. Naenkrat pa zgine prikazen, gospodu zmanjka tal in pada nekam v globino. Znajde se na kupu opeke,

vidi pri luči, ki gori na mizi, da je v nekaki kleti in da je v tej kleti šest mož, ki so ga obstopili. Nič prav jim ni všeč ta obisk, ki je padel z neba in hitro pokrivajo z vrečami risarije na mizi, orodje in stiskalnice.

Gospodu ni nič kaj prijetno pri duši. Samokresa sta mu zletela pri padcu iz rok in pobral ju je mož, ki je igral duha, in se zagovarjal napram drugim: »Nič ne morem zato, če je ta gospod tako tečen, da sili sam v svojo pogubo. Vrniti se ne sme iz gradu, sicer nas ovadi.«

»Le počasi,« ga je ustavil drugi, ki je bil najbrž poglavar te tolpe. »Dovolite gospod: kdo ste in kam greste?«

Ko mu pa pove gospod, da je sorodnik lastnika gradu in da ga pošilja kralj po važnem opraviilu, je vzrojil poglavar nad možem, ki je bil za prikazen:

»Kaj nisem rekel, da pusti tujca pri miru? Zjutraj bi bil odšel in ne bi se brigal za naše skrivališče. Tako imamo pa sitnost. Če ne pride gospod ven, bodo pretaknili grad, če pa pride, nas lahko ovadi.«

Možje so se strnili v gruče in so se po tihem prerekli. Po končanem posvetovanju stopi poglavar h gospodu in mu pove: »Izpustimo vas, če se zavežete, da ne poveste, kar ste videli, dokler ne dobite pisma od nas. Sicer bi nam bilo zelo neljub...«

Gospod je obljubil in prišel. Na vasi so se že zbirali sejmarji, da gredo v grad. Saj ob dnevu nimajo duhovi nobene oblasti.

Pa pride popotni gospod iz grada, malo bled in zaspan, sicer pa zdrav. Ker je sluga že povedal, kako se je bil prikazal strašni duh, je sililo vse z vprašanji v gospoda. On pa je odpovedal najprej službo bojazljivcu, ki ga je pustil v nevarnosti, ni pa povedal, kako je spal.

Čez par mesecev dobi gospod pismo in zavitek v mesto. V pismu se mu je zahvalil poglavar družbe, ki je ponarejala denar, in mu dovolil, da lahko pove na vsa usta, kaj je videl v grajski kleti. V zavoju pa sta bila dva dragocena samokresa, spomin na prestani strah.

„Mati pa dela zastonj.“

Deček, ki je doživel komaj 12 pomladi, je donašal vsako jutro, tudi v trdi zimi, kruh v našo vas. Prijaznost, uljudnost, točnost so bile njegove značilne vrline. Nekoč sem v pogovoru to-le izvedel od njega. »Ali ti ni težko, ko moraš vsak dan tako zgodaj vstajati, pa še v taki zimi?« — »Saj se človek privadi.« — »Ali se sam zbudiš, ali te kdo pokliče?« — »Mati mas vse pokliče. Najprej mene, potem mi pa prinese zajtrk, ker moram prvi z doma. Nato zbudi očeta, da odmoli in se naje, ker ima čez dan težko delo v tovarni. Potem pridejo na vrsto bratci in sestre, da se napravijo in pripravijo za šolo. Ko so ti proč, pa vzdigne mama še »ta malo« in ji da mleka. Nazadnje pa še sama zajtrkuje.«

»Koliko pa dobiš za to, da nam nosiš kruh?« vprašam fantiča. »Za vseh deset družin, ki jih oskrbujem, dobim na teden 12 Din.« — »In oče? Koliko zasluži?« — »Oče pa zasluži vsak dan od 20 do 25 Din, kakor je delo.« — »Kaj pa mati?« — Deček me začudeno pogleda. »Mati?« — vpraša zategnjeno, — »mati pa dela zastonj!«

Da, da. Koliko truda, koliko opravil, koliko brige in skrbi, pa dan na dan! In vse to neopaženo, na tihem, iz ljubezni do svojih otrok. Ali tudi brez plačila? Zastonj?... Na zemlji se materine žrtve redko pravilno in po zaslugi uvažujejo, tembolj jih pa ceni Gospod nebes in zemlje, ki bo delil nekoč plačilo in odlikovanja predvsem staršem za tihe, bogoljubne in dolgočasne žrtve pri odgoji otrok.

